

บทสรุปสำหรับนักบริหาร (Executive Summary)

การวิเคราะห์รายงานสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ ระดับประเทศ ประจำปี 2549 สามารถแบ่งระดับการวิเคราะห์ออกได้เป็น 2 ระดับ คือ 1) การวิเคราะห์กระบวนการ (Process Analysis) และ 2) การวิเคราะห์โครงสร้าง (Structural Analysis) โดยจะขอเริ่มจากการวิเคราะห์กระบวนการและการวิเคราะห์โครงสร้างรายงานตามลำดับ

1) การวิเคราะห์กระบวนการจัดทำรายงานสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ฉบับนี้ สอดคล้องกับการจัดทำแผนปฏิรูปตำรวจ 4 ปี พ.ศ. 2548 - 2551 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับแผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548 - 2551 ที่ให้ความสำคัญในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 นโยบายการพัฒนาคนและสังคมให้มีคุณภาพ โดยการยกระดับ เน้นความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในบริบทประเทศไทย และการสร้างองค์ภาคีแห่งการพัฒนาเครือข่ายระหว่างสถาบันหน่วยงานด้านสังคมเชิงบูรณาการ ผลที่ตามมาคือ โครงการการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดมาตรฐานตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทย ระหว่างกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ในปี 2548 จนได้เครื่องมือชุดตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ 11 มิติ 35 ดัชนี และ 70 ตัวชี้วัด ที่ครอบคลุมพหุมิติ ได้แก่ สุขภาพ อาหาร การศึกษา ศาสนาและความเชื่อ ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม บุคคล ครอบครัว ชุมชน เศรษฐกิจ และการเมือง

ในปี 2549 นับเป็นก้าวที่สองที่สำคัญของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการพัฒนาเครื่องมือชุดดังกล่าวโดยการประยุกต์เข้ากับสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทยตามมิติต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วรวม 11 มิติ เพื่อให้ได้มาซึ่งรายงานสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ ระดับประเทศ ประจำปี 2549 ทั้งนี้ จากความพยายามและความตั้งใจจริงในการสร้างภาคีเครือข่ายในการได้มาซึ่งฐานข้อมูลระดับทุติยภูมิจากหน่วยงานด้านสังคมต่าง ๆ โดยมีกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นแกนกลาง และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์เป็นที่ปรึกษา ได้ก่อให้เกิดการขับเคลื่อนในการต่อยอดเครื่องมือชุดดังกล่าว เพื่อให้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์สถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องใหม่ของประเทศไทยโดยมีกิจกรรมการระดมความคิดเห็นของคณะทำงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง และการเปิดเวทีประชาพิจารณ์ให้สาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง จนท้ายที่สุดทำให้เกิดการปรับเครื่องมือชุดดังกล่าว ให้มีความสามารถในการสะท้อนสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ได้มากขึ้น คือ 11 มิติ 35 ดัชนี และ 99 ตัวชี้วัด ทั้งนี้ ตัวชี้วัดที่ได้รับการปรับเปลี่ยนจาก 75 ตัวชี้วัด เป็น 99 ตัวชี้วัด เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการประมวลผลข้อมูลที่มีความเป็นรูปธรรม และสะท้อนให้เห็นสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทยโดยได้ใกล้เคียงความเป็นจริงมากขึ้น

2) การวิเคราะห์โครงสร้างของรายงานฉบับนี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วนหลักตามเนื้อหาสาระที่ปรากฏในรายงานได้แก่ บทนำ การทบทวนวรรณกรรม การรายงานสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ และการสรุปบทวิเคราะห์ของผลการศึกษา รวมทั้งข้อเสนอแนะและข้อจำกัดของรายงาน รายละเอียดดังต่อไปนี้

บทนำ กล่าวถึงหลักการและเหตุผล ขอบเขตการดำเนินงาน กรอบแนวคิดของมาตรฐานความมั่นคงของมนุษย์ รวม 11 มิติ 35 ดัชนี 98 ตัวชี้วัด นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา ผลลัพธ์ และข้อจำกัดในการจัดทำรายงานสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ (Limitations)

บทที่สอง การทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของมนุษย์ ที่ครอบคลุมในเรื่องของ 1) การพัฒนามนุษย์ (Human Development) และการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) 2) รายงานการพัฒนามนุษย์ปี ค.ศ.2005 (Human Development Report 2005) ที่เน้นความสำคัญของมิติแห่งสุขภาพ มิติการศึกษา และมิติเศรษฐกิจเป็นสาระสำคัญ 3) เป้าหมายหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) 4) ความหมายของสิทธิมนุษยชน (Human Rights) 5) แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) ในบริบทต่าง ๆ 6) สาระสำคัญของรายงานความมั่นคงของมนุษย์ปี ค.ศ.2000 และ 7) สถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทย : ประเด็นที่น่าห่วงใยพิเศษ ได้แก่ สถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน ประเด็นเรื่องพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น สถานการณ์ด้านสตรี ด้านคนพิการ ด้านผู้สูงอายุ และสถานการณ์สามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยสังเขป

บทที่สาม รายละเอียดของสถานการณ์ความมั่นคงในประเทศไทยโดยรวม 11 มิติ ซึ่งเน้นหน่วยวิเคราะห์เป็นระดับตัวปัจเจกบุคคล (Individual) และสอดคล้องกับวิถีไทย กลุ่มเป้าหมายรวมถึงมนุษย์ทุกคนในสังคม และประเด็นด้านความไม่มั่นคงจะพิจารณาจาก 3 ประเด็นหลัก คือ ปลอดภัยจากความขาดแคลน ปลอดภัยจากความกลัว และการมีโอกาสเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ ในทุกมิติภายใต้บทที่สามนี้จะครอบคลุมการรายงานข้อมูล คำนิยาม ความสำคัญ รายละเอียดตัวชี้วัด ค่าแสดงข้อมูลที่แสดงข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น และสถานการณ์และแนวโน้ม

บทที่สี่ บทสรุปผลการศึกษาและการวิเคราะห์ภาพรวมของประเทศ โดยการกำหนดลักษณะการตีความผลข้อมูลเป็นห้าประเภทหลักได้แก่

- ก) ผ่านเกณฑ์ หมายถึง ผ่านเกณฑ์ตามข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น
- ข) ไม่ผ่านเกณฑ์ หมายถึง ไม่ผ่านเกณฑ์ตามข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น
- ค) ไม่มีเกณฑ์ หมายถึง ไม่มีการนำตัวชี้วัดนั้นๆ มาปรับเข้ากับเกณฑ์ตามข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น
- ง) ไม่เข้าเกณฑ์ หมายถึง ไม่ได้มีการแยกการจัดข้อมูลตามที่กำหนดไว้ตาม

ข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น อาทิ ไม่ได้แยกเก็บตามเพศ รวมทั้งการจัดเก็บข้อมูลในลักษณะอื่น เช่น เก็บเป็นรายคดีที่รับแจ้ง แทนการจัดเก็บเป็นรายบุคคล

จ) ไม่มีค่าแสดงข้อมูลประกอบการวิเคราะห์

ผลการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล ระบุว่า สถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์โดยรวมของประเทศไทยยังน่าเป็นห่วง แต่อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ เนื่องจากว่าในเกือบทุกมิติจะมีตัวชี้วัดที่แสดงผลไม่ผ่านเกณฑ์ของข้อเสนอมาตรฐานเบื้องต้น อย่างไรก็ตาม เกือบทุกมิติเช่นกันที่แสดงค่าข้อมูลของตัวชี้วัดที่ผ่านเกณฑ์หรือแสดงสถานการณ์แบบตัดขวาง (Cross-sectional) ที่มีแนวโน้มดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญจนสามารถถ่วงดุลระดับภัยคุกคาม (Threats) ได้พอควร ทั้งนี้ ในรายละเอียดของค่าแสดงข้อมูลตัวชี้วัดจาก 98 ตัวชี้วัด ประมาณ 26 ตัวชี้วัด หรือเทียบเท่ากับหนึ่งในสี่ของตัวชี้วัดไม่ผ่านเกณฑ์ มี 17 ตัวชี้วัดที่ผ่านเกณฑ์ มี 25 ตัวชี้วัดที่ไม่เข้าเกณฑ์ ตัวชี้วัดที่ไม่มีเกณฑ์วัดรวม 19 ตัวชี้วัดและตัวชี้วัดที่ไม่มีค่าแสดงข้อมูลประกอบการวิเคราะห์รวม 11 ตัวชี้วัด

ที่สำคัญ มิติด้านห่วงใย ได้แก่ มิติสุขภาพ อาหาร บุคคล ครอบครัว และเศรษฐกิจ รวม 5 มิติ ตามรายละเอียดที่ปรากฏในบทที่สาม นอกจากนี้ ในบทที่สี่ยังรวมข้อเสนอแนะทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติที่ได้จากการประมวลผลข้อมูลในการจัดทำรายงานฉบับนี้ และการประชาสัมพันธ์ในการพัฒนาต่อยอดเครื่องมือชุดนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไปในอนาคต อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ และรายงานฉบับนี้ยังปิดท้ายด้วยบทส่งท้าย (Some Final Thoughts) ที่ครอบคลุมถึงการจับประเด็นที่สำคัญในภาพรวมของแต่ละมิติ และการนำเสนอบทความพิเศษที่เขียนโดย นาวาเอก ไกรสร กาญจนเลขกะ อดีตอาจารย์กองทัพเรือชั้นสูง คือ สถานการณ์ความมั่นคงโลก ภูมิภาคและประเทศไทยด้วย เพื่อให้รายงานฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพราะในกรอบความเข้าใจของงานด้านความมั่นคงของมนุษย์ในระดับสากล ความมั่นคงของรัฐ (State Security) ต้องควบคู่กับความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) ด้วย จึงจะส่งผลให้เกิดกรอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน